



Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

02.09.2022. Nr. 1-5/206

**Latvijas Republikas
Ministru prezidentam
Krišjānim Kariņam**

Zināšanai: Latvijas Republikas Saeimai

Par energoresursu izmaksu kāpuma kompensāciju

2022.gada 13.augustā stājās spēkā 2022.gada 11.augusta likums “Grozījumi Energoresursu cenu ārkārtēja pieauguma samazinājuma pasākumu likumā” (turpmāk – Grozījumu likums), kas paredz sniegt iedzīvotājiem terminētos atbalsta pasākumus, lai daļēji kompensētu energoresursu izmaksu straujo pieaugumu gaidāmajā apkures sezonā.

Grozījumu likumā, cita starpā, noteikts, ka atbalsta pasākumu ietvaros iedzīvotājiem no valsts budžeta līdzekļiem tiks segta daļa no energoresursu cenu pieauguma par centrālo apkuri, tajā izmantoto elektrību, dabasgāzi, koksnes granulām, briketēm, malku. Vienlaikus atbalsts nav paredzēts māsaimniecībām, kas apkures risinājumiem izmanto tādas apkures tehnoloģijas, kas nav uzskatāmas par videi draudzīgām, piemēram – sašķidrināto gāzi un dīzeļdegvielu.

Īstenojot Latvijas Nacionālajā enerģētikas un klimata plānā 2021.-2030.gadā noteikto uzdevumu atbalstīt tās māsaimniecības, kas apkurei izmanto videi draudzīgākās tehnoloģijas, un veicinot pāreju uz atjaunojamiem energoresursiem, valdība ir paredzējusi mehānismu, kas paredz konkursa kārtībā sniegt finansiālu atbalstu privātpersonām pārejai no fosilā kurināmā apkures uz ilgtspējīgiem apkures veidiem un elektroenerģijas ražošanai no atjaunojamiem energoresursiem. Vienlaikus jāņem vērā, ka daļai māsaimniecību objektīvu iemeslu dēļ nav iespējas mainīt apkures tehnoloģiju līdz 2022.-2023.gada apkures sezonas sākumam.

Pāreja uz atjaunojamiem energoresursiem ir jāatbalsta un jāveicina, tostarp ar ekonomiskiem paņēmieniem, sniedzot atbalstu iedzīvotājiem, kas izvēlējušies apkurei izmantot videi draudzīgas apkures tehnoloģijas. Vienlaikus jāņem vērā, ka straujais patēriņa cenu līmeņa pieaugums lielākajās preču un pakalpojumu grupās ietekmē visas iedzīvotāju grupas un ierobežo spēju norēķināties par ikdienā nepieciešamajām precēm un pakalpojumiem, kas noteikti neveicina iespēju māsaimniecībām tik ierobežotā laikā novirzīt līdzekļus apkures risinājuma maiņai pat tajā gadījumā, ja tam ir pieejams valsts atbalsts, un pieņemot, ka ir brīvi pieejamas nepieciešamās apkures tehnoloģijas, piemēram, granulū katli.

Grozījumu likuma autori norāda, ka 2022.gadā saskaņā ar prognozēm radīs sarežģījumus vismaz 80% mājsaimniecību savlaicīgi un pilnā apmērā norēķināties par patērēto enerģiju apkures sezonā. Turklāt šī problēma skars arī mājsaimniecības, kas nekvalificējas zemu ienākumu sociālajā grupā kā trūcīgas vai maznodrošinātas mājsaimniecības, tātad nekvalificējas šai sociālajai grupai speciāli paredzētajam atbalstam¹.

Tiesībsarga ieskatā valdības primārais uzdevums šobrīd ir sniegt atbalstu visiem iedzīvotājiem, arī tiem, kas pagaidām izmanto tādas apkures tehnoloģijas, kas nav uzskatāmas par videi draudzīgām, taču objektīvi nevar pagūt pāriet uz alternatīvu apkures veidu līdz 2022.-2023.gada apkures sezonas sākumam.

Jānorāda, ka Grozījumu likums kopumā ir vērst uz atbalsta sniegšanu iespējami plašam iedzīvotāju lokam, pieļaujot zināmas atkāpes no parastiem valsts atbalsta sniegšanas nosacījumiem. Tā, piemēram, Grozījumu likums paredz piešķirt atbalstu malkas iegādei arī gadījumā, ja persona nevar uzrādīt maksājumu apliecinājošu dokumentu, piešķirot noteikta apmēra kompensāciju uz personas iesniegtā pašapliecinājuma pamata (Energoresursu cenu ārkārtēja pieauguma samazinājuma pasākumu likumā 7.¹panta trešā un piektā daļa). Lēmums pieļaut atbalsta sniegšanu gadījumā, ja persona nevar pienācīgi apliecināt kurināmā iegādi, norāda uz vēlēšanos iespējami paplašināt atbalsta saņēmēju loku, kas savukārt balstās uz izpratni par straujā energoresursu cenu pieauguma kopsakarā ar visaptverošu preču un pakalpojumu cenu pieaugumu ārkārtīgi negatīvo ietekmi uz iedzīvotājiem.

Ņemot vērā minēto, aicinu līdz š.g. 19.septembrim izvērtēt nepieciešamību nelabvēlīgās ekonomiskās situācijas apstākļos 2022.-2023.gada apkures sezonā kompensēt energoresursu izdevumus visām mājsaimniecībām neatkarīgi no izmantotās apkures tehnoloģijas veida, ja vien attiecīgo kurināmā veidu ir atļauts izmantot saskaņā ar spēkā esošo normatīvo regulējumu. Atbalsta apmērs šajos gadījumos būtu nosakāms vismaz tādā apmērā, kā šobrīd noteikts malkas iegādei gadījumā, ja netiek uzrādīts maksājumu apliecinājošs dokuments.

Šāda kārtība ļautu sasniegt Grozījumu likuma mērķi – mazināt iepriekš nepieredzēta energoresursu cenu strauja kāpuma izraisīto negatīvo ietekmi uz iedzīvotāju sociālekonomisko situāciju visās sociālajās grupās.

Ar cieņu
tiesībsarga vietniece

Ineta Piļāne

I. Lošaka, ilona.losaka@tiesibsargs.lv

¹ <https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/DE6523C51F191DE9C225889A001E7122?OpenDocument#B,1.3.sadaļa>.